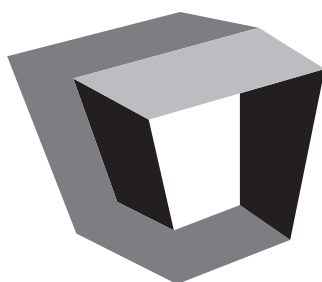

FSD2388

**Vanhustyöntekijöiden näkemykset kotona
asuvista vanhusasiakkaista: haastattelut
2005**

Aineisto-opas

TIETOARKISTO

Tämän aineisto-oppaan viittaustiedot:

Vanhustyöntekijöiden näkemykset kotona asuvista vanhusasiakkaista: haastattelut 2005 [aineisto-opas]. Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto [tuottaja ja jakaja], 2018.

Aineisto-opas on luotu aineiston versiosta 1.0 (19.5.2009).

Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto
33014 Tampereen yliopisto

Asiakaspalvelu:
asiakaspalvelu.fsd@uta.fi
040 190 1442

Palveluportaali Aila:
<https://services.fsd.uta.fi/>

Yhteiskuntatieteellinen tietarkisto
<http://www.fsd.uta.fi/>

Lukijalle

Tämä aineisto-opas on osa Tietoarkistoon arkistoitua tutkimusaineistoa FSD2388. Oppaan alussa on tiedot aineiston sisällöstä, aineiston rakenteesta ja keruusta sekä luettelo julkaisuista, joissa aineistoa on käytetty. Opas sisältää myös aineiston keräämisessä käytetyt dokumentit, esimerkiksi mahdolliset haastattelukysymykset, kirjoitusohjeet, tutkimuskutsut, litterointiohjeet tai virikemateriaalit. Tekstiaineistoista mukana on usein lisäksi aineistonäyte, josta selviää esimerkiksi käytetty litterointitaso.

Liitteenä olevat aineistoon kuuluvat dokumentit on tarvittaessa anonymisoitu. Kaikki oppaan sisältämät aineiston keräämisessä käytetyt dokumentit toimitetaan asiakkaalle aineiston latauksen yhteydessä myös erillisinä tiedostoina

Aineistoon ja sen tekijöihin tulee viitata asianmukaisesti kaikissa julkaisuissa ja esityksissä, joissa aineistoa käytetään. Tietoarkiston antaman malliviittaustiedon voi merkitä lähdeluetteloon sellaisenaan tai sitä voi muokata julkaisun käytäntöjen mukaisesti. Malliviittaus:

Salonen, Kari (Turun ammattikorkeakoulu): Vanhustyöntekijöiden näkemykset kotona asuvista vanhusasiakkaista: haastattelut 2005 [sähköinen tietoaineisto]. Versio 1.0 (2009-05-19). Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD2388>

Tietoarkistoon on lähetettävä viitetiedot kaikista julkaisuista, joissa käyttäjä hyödyntää aineistoa. Aineiston alkuperäiset tekijät ja tietoarkisto eivät ole vastuussa aineiston jatkokäytössä tuotetuista tuloksista ja tulkinnoista.

Sisältö

1	Aineiston kuvailu	1
1.1	Aineiston otsikot ja datan versio	1
1.2	Sisällön kuvaus	1
1.3	Aineiston rakenne ja keruu	3
1.4	Aineiston käyttö	4
A	Haastatteluohjeet	5
B	Haastattelukysymykset	9
C	Aineistonäyte	13

Luku 1

Aineiston kuvailu

1.1 Aineiston otsikot ja datan versio

Aineiston nimi: Vanhustyöntekijöiden näkemykset kotona asuvista vanhusasiakkaista: haastattelut 2005

Aineiston nimi englanniksi: Elderly Care Worker Perceptions of Elderly Persons Living at Home

Aineisto-opas on luotu aineiston versiosta 1.0 (19.5.2009).

1.2 Sisällön kuvaus

Tekijät

Salonen, Kari (Turun ammattikorkeakoulu. Hyvinvointipalveluiden yksikkö. Sosiaalialan koulutusohjelma)

Aineiston tekijänoikeudet

Tietoarkiston ja aineiston luovuttajan tekemän sopimuksen mukaisesti.

Aineiston luovuttaja

Salonen, Kari (Turun ammattikorkeakoulu. Hyvinvointipalveluiden yksikkö. Sosiaalialan koulutusohjelma)

Aineisto luovutettu arkistoon

25.9.2008

Asiasanat

avopalvelut; gerontologia; kodinhoitajat; kotihoito; kotipalvelut; kotisairaanhoido; lähihoitajat; päivätoiminta; sairaanhoitajat; sosiaalisuus; sosiaalityö; terveydenhoitajat; toimintakyky; vanhuksukset

Tieteenala / Aihealue

OKM:n tieteenalaluokitus: yhteiskuntatieteet

CESSDAn luokitus: ajankäyttö; ikääntyneet; sosiaalinen käyttäytyminen ja asenteet; sosiaalipalveluiden käyttö ja saatavuus

Sarjakuvaus

Tämä aineisto kuuluu sarjaan:

Aineistot, jotka eivät kuulu sarjaan

Yksittäiset aineistot, jotka eivät kuulu mihinkään sarjaan.

Sisällön kuvaus

Tutkimuksessa tarkasteltiin vanhustenhuollon avopalvelutyöntekijöiden näkemyksiä kotona asuvien vanhusten elämän sosiaalisuudesta. Tutkimusta varten haastateltiin 36 työntekijää. Kaikki haastateltavat olivat naisia. Haastateltavien koulutustausta ja työtehtävät vaihtelivat: mukana oli niin sosiaalityöntekijöitä, erikoissairaanhoidajia, sairaanhoitajia, kotipalveluohjaajia, kodinhoitajia, kotiavustajia kuin lähihoitajiaakin. Haastateltavat olivat 25 - 59-vuotiaita. Työkokemusta heillä oli avopalvelutyöstä 2 - 33 vuotta, keskimäärin 14,5 vuotta työntekijää kohden. Kaikki haastateltavat työskentelivät varsinaissuomalaisissa kaupungeissa tai maaseutumaisissa kunnissa.

Koko aineisto on yhteismitaltaan noin 739 sivua, ja yksittäisten haastatteluiden pituus vaihtelee 17 sivusta 28 sivuun. Yhdestä haastattelusta on kirjattu vain parin sivun muistiinpanot nauhoituksen epäonnistumisen vuoksi.

Haastatteluissa käytiin läpi viiteen eri teemaan liittyviä kysymyksiä. Tutkija oli lähettänyt haastateltaville etukäteen haastatteluteemat ja -kysymykset nähtäviksi ja pohdittaviksi. Ensimmäinen teema oli sosiaalisuuden hahmottaminen, ja sen alla pohdittiin, mitä sosiaalisuus vanhuudessa ylipäättään tarkoittaa ja miten se ilmenee vanhusten jokapäiväisessä elämässä. Myös miesten ja naisten sosiaalisuuden eroista kysyttiin ja tarkasteltiin asuinpaikan, asunnon, iän, toimintakyvyn, koulutuksen, tulojen ja varallisuuden merkitystä sosiaalisuudelle.

Toinen haastatteluteema oli sosiaalisuuden rakentuminen vanhuudessa. Haastateltavat kuvasivat, mitä vanhusasiakkaat tekevät päivittäin ja mikä merkitys sosiaalisuudella on vanhusten elämässä. Haastateltavat kertoivat myös konkreettisia esimerkkejä vanhusten arkielämästä.

Kolmannessa haastatteluteemassa keskityttiin sosiaalisen vuorovaikutuksen ja ympäristön suhteeseen. Haastateltavilta kysyttiin vanhusasiakkaiden ja ympäristön välisestä suhteesta ja sen

merkityksestä. He pohtivat myös ympäristössä esiintyviä mahdollisuuksia ja esteitä sekä käytännön ratkaisuja sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitoon.

Neljännessä teemassa käsiteltiin sosiaalisuutta vanhustyön ammatin näkökulmasta. Haastateltavilta kysyttiin, kuinka psyykinen, fyysinen, hengellinen ja kulttuurinen vaikuttavat sosiaalisuuteen vanhustyössä ja mitä nämä eri osa-alueet merkitsevät vanhuksen elämässä. Lisäksi haastateltavat kertoivat, mitä osa-aluetta heidän mielestään ammatillisessa työssä tulisi painottaa. Niin ikään he pohtivat, miten he itse tukevat vanhusten sosiaalisuutta ja millaisia haasteita sosiaalisuuden ylläpidossa on.

Lopuksi haastatteluissa käsiteltiin kotona asumisen merkitystä. Haastateltavat kuvasivat, millaisena he näkevät kodin osana vanhusten asuinympäristöä tulevaisuudessa. He miettivät, mitkä palvelulliset tai tekniset ratkaisut tukisivat vanhusten kotona asumista ja millaisia haasteita vanhusten kotona asumiseen liittyy.

Aineistosta on tehty html-versio, jonka hakemiston avulla haastatteluja on helppo selata.

1.3 Aineiston rakenne ja keruu

Maa: Suomi

Kohdealue: Suomi, Halikko, Kaarina, Lieto, Masku, Naantali, Paimio, Piikkiö, Raisio, Salo, Turku

Havainto/aineistoyksikkötyyppi: Henkilö

Perusjoukko/otos: Vanhustenhuollon avopalvelutyöntekijät

Aineistonkeruun ajankohta: 17.5.2005 – 26.9.2005

Kerääjät: Salonen, Kari (Turun ammattikorkeakoulu. Hyvinvointipalveluiden yksikkö. Sosiaalialan koulutusohjelma)

Aineistonkeruun tekniikka: Kasvokkainen haastattelu

Keruväline tai -ohje: Haastatteluteemat tai haastattelurunko

Tutkimuksen aikaulottuvuus: Poikkileikkausaineisto

Havainto/aineistoyksiköiden valinta: Ei-todennäköisyysotanta: harkinnanvarainen poiminta

Haastateltaviksi valittiin vanhustenhuollon avopalvelutyöntekijöitä, joiden koulutustausta vaihteli toisen asteen koulutuksesta korkeakoulututkintoon. Tutkimukseen osallistuneissa kunnissa vanhusten sosiaali- ja terveystalvuluista vastaavat esimiehet nimesivät mahdollisesti tutkimukseen mukaan haluavat työntekijät, joihin tutkija otti yhteyttä.

Aineiston määrä: 36 haastattelua rtf-tiedostoina, yhteensä noin 739 sivua tekstiä. Lisäksi rtf-tiedostoista tuotetut html-tiedostot.

1.4 Aineiston käyttö

Aineiston käytössä huomioitavaa

Tutkija on litteroinut haastattelut sanatarkasti. Lyhyitä katkelmia on jätetty litteroimatta, jos niissä ei ole käsitelty suoraan haastattelukysymyksiä. Yhdestä haastattelusta on kirjattu ainoastaan muistiinpanot nauhoituksen epäonnistumisen vuoksi. Arkistoinnin yhteydessä haastattelut on anonymisoitu: haastateltavien nimet on poistettu ja heihin viitataan juoksevilla numeroinnilla (esim. haastateltava 1). Numerointi on sama kuin "Haastava sosiaalinen vanhustyössä"-tutkimusraportissa. Tiedot haastateltavien työpaikoista on säilytetty.

Julkaisut

Salonen, Kari (2007). Haastava sosiaalinen vanhustyössä - avopalvelutyöntekijöiden näkemyksiä kotona asuvien vanhusten sosiaalisesta olomuotoisuudesta. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia; 26.

Ajantasainen julkaisuluettelo aineiston kuvailun yhteydessä osoitteessa

<https://services.fsd.uta.fi/catalogue/FSD2388>

Aineiston sijainti

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto

Käyttöoikeudet

Aineisto on käytettävissä (B) tutkimukseen, opetukseen ja opiskeluun.

Liite A

Haastatteluohjeet

FSD2388 VANHUSTYÖNTEKIJÖIDEN NÄKEMYKSET KOTONA ASUVISTA VANHUSASIAK-
KAISTA: HAASTATTELUT 2005

FSD2388 ELDERLY CARE WORKER PERCEPTIONS OF ELDERLY PERSONS LIVING AT HO-
ME

Tämä dokumentti on osa yllä mainittua Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon arkistoitua tut-
kimusaineistoa.

Dokumenttia hyödyntävien tulee viitata siihen asianmukaisesti lähdeviitteellä.

Lisätiedot: <http://www.fsd.uta.fi/>

This document forms a part of the above mentioned dataset, archived at the Finnish Social
Science Data Archive.

If the document is used or referred to in any way, the source must be acknowledged by means
of an appropriate bibliographic citation.

More information: <http://www.fsd.uta.fi/>

Detta dokument utgör en del av den ovannämnda datamängden, arkiverad på Finlands samhälls-
vetenskapliga dataarkiv.

Om dokument är utnyttjat eller refererat till måste källan anges i form av bibliografisk referens.

Mer information: <http://www.fsd.uta.fi/>

Kari Salonen
Riistatie 3
21530 Paimio
010 55 35116 (työ)
470 5133 (koti)
040 728 9856 (gsm)
kari.salonen@turkuamk.fi

ASIA: HAASTATTELUAJAN VARAAMINEN

Arvoisa vanhustyöntekijä _____!

Kiitokset Sinulle siitä, että olet lupautunut kahdenkeskiseen haastatteluun, jolla kerään tutkimusaineistoa väitöskirjatyöhöni. Väitöskirjan alustava työnimi on *Sosiaalisuuden haaste vanhustyön ammateissa - Vanhusasiakkaan sosiaalinen ulottuvuus työntekijöiden kuvaamana*. Työtäni ohjaa sosiaaligerontologian professori Jyrki Jyrkämä Jyväskylän yliopistosta.

Olemme puhelimessa sopineet **haastatteluajaksi** seuraavan **ajankohdan**: ____/____ 2005
klo _____. **Paikka** : _____.

Toivon, että varaat haastatteluun aikaa pari rauhallista tuntia, jotta voimme yhdessä syventyä haastatteluteemoihin ja tarkempiin haastattelukysymyksiin.

Nauhoitan haastattelun, mutta kaikki siinä ilmenevät asiat ja tiedot ovat ehdottoman luotamuksellisia ja vain meidän välisiämme. Lähetän tässä kirjekuoressa samalla myös kopiot **haastattelun teemoista** ja päätöksen työnantajasi minulle myöntämästä tutkimusluvasta.

Sinun on hyvä **tutustua etukäteen** haastatteluteemojen kysymyksiin. Toivottavasti mietit alustavasti näitä kysymyksiä jo ennen haastattelua.

Mikäli Sinulle tulee odottamaton este ja joudut siirtämään haastattelua, ole ystävällinen ja ota minuun yhteyttä. Yhteystietoni ovat lomakkeen vasemmassa ylläkulmassa.

Paimiossa ____/____ 2005

Yhteistyöterveisin

Kari Salonen
VTL, FM, lehtori
Sosiaalialan koulutusohjelma / Turun yksikkö
Turun ammattikorkeakoulu

Liite B

Haastattelukysymykset

FSD2388 VANHUSTYÖNTEKIJÖIDEN NÄKEMYKSET KOTONA ASUVISTA VANHUSASIAK-
KAISTA: HAASTATTELUT 2005

FSD2388 ELDERLY CARE WORKER PERCEPTIONS OF ELDERLY PERSONS LIVING AT HO-
ME

Tämä dokumentti on osa yllä mainittua Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon arkistoitua tut-
kimusaineistoa.

Dokumenttia hyödyntävien tulee viitata siihen asianmukaisesti lähdeviitteellä.

Lisätiedot: <http://www.fsd.uta.fi/>

This document forms a part of the above mentioned dataset, archived at the Finnish Social
Science Data Archive.

If the document is used or referred to in any way, the source must be acknowledged by means
of an appropriate bibliographic citation.

More information: <http://www.fsd.uta.fi/>

Detta dokument utgör en del av den ovannämnda datamängden, arkiverad på Finlands samhälls-
vetenskapliga dataarkiv.

Om dokument är utnyttjat eller refererat till måste källan anges i form av bibliografisk referens.

Mer information: <http://www.fsd.uta.fi/>

Tutkimukselliset teemat ja tutkimuskysymykset

Teema 1: Sosiaalisuuden hahmottaminen (yleinen näkökulma tutkimusaiheeseen).

Mitä ymmärrät sosiaalisuudella vanhuudessa?

Miten sosiaalinen ilmenee vanhusten jokapäiväisessä elämässä?

Miesten ja naisten välisiä eroja sosiaalisuudessa.

Asuinpaikan, asunnon, iän, laajan toimintakykyisyyden, koulutuksen, tulojen ja varallisuuden merkitys sosiaalisuuden näkökulmasta.

Konkreettisia asiakasesimerkkejä.

Teema 2: Sosiaalisuuden rakentuminen vanhuudessa (vanhusasiakkaan näkökulma).

Mitä vanhus tekee päivittäin (sosiaalisuuden konstruoiminen)?

Konkreettisia esimerkkejä sosiaalisuudesta ja sen ylläpitämisestä.

Mikä merkitys sosiaalisuudella on vanhuksen elämässä edellä kuvatun perusteella?

Mitkä asiat ovat vanhukselle erityisen tärkeitä jokapäiväisessä elämässä sosiaalisuuden näkökulmasta?

Teema 3: Sosiaalinen vuorovaikutus ja ympäristö (liittyminen ympäristöön).

Vanhuksen ja ympäristön välinen päivittäinen suhde (asiat, luonne, sisällöt).

Vanhuksen ja ympäristön välisen suhteen merkitys vanhukselle.

Mahdollisuudet ja esteet vanhusasiakkaan ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa (ympäristö resurssina).

Käytännön ratkaisut vuorovaikutussuhteen ylläpidossa.

Vanhusasiakkaan sosiaaliset suhteet ja niiden ylläpito (sosiaaliset verkostot).

Teema 4: Sosiaalisuus näkökulmana vanhustyön ammatissa (työntekijä ja vanhustyö).

Miten psyykinen, hengellinen, fyysinen ja kulttuurinen vaikuttavat sosiaalisuuteen vanhustyössä?

Mitä nämä merkitsevät vanhuksen elämässä (konkreettiset esimerkit ja kokemukset)?

Mitä ulottuvuuksia tulisi ammatillisessa työssä painottaa (perustelut)?

Mitkä asiat vaikuttavat vanhuksen sosiaalisuuden syntymiseen ja ylläpitoon vanhustyössä?

Miten työntekijänä tuet vanhuksen sosiaalisuuden ylläpitoa?

Mitä haasteita olet kohdannut sosiaalisuuden ylläpidossa?

Ammatilliseen osaamiseen liittyvät asiat sosiaalisuuden näkökulmasta.

Teema 5: Kotona asuminen ja tulevaisuudenkuvat.

Millaisena näet kodin merkityksen vanhusasiakkaan elämässä?

Millaisena näet kodin osana vanhusten asuinympäristöä lähitulevaisuudessa (10-15 vuotta)?

Mitkä asiat mahdollistaisivat asumisen kotona tulevaisuudessa?

Palvelulliset toteutukset tai ratkaisut käytännössä tulevaisuusnäkökulmasta.

Tekniset toteutukset tai ratkaisut käytännössä tulevaisuusnäkökulmasta.

Tulevaisuudenkuvat, haasteet, mahdollisuudet ja vaatimukset (laajasti ymmärrettynä).

Liite C

Aineistonäyte

FSD2388 VANHUSTYÖNTEKIJÖIDEN NÄKEMYKSET KOTONA ASUVISTA VANHUSASIAK-
KAISTA: HAASTATTELUT 2005

FSD2388 ELDERLY CARE WORKER PERCEPTIONS OF ELDERLY PERSONS LIVING AT HO-
ME

Tämä dokumentti on osa yllä mainittua Yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon arkistoitua tut-
kimusaineistoa.

Dokumenttia hyödyntävien tulee viitata siihen asianmukaisesti lähdeviitteellä.

Lisätiedot: <http://www.fsd.uta.fi/>

This document forms a part of the above mentioned dataset, archived at the Finnish Social
Science Data Archive.

If the document is used or referred to in any way, the source must be acknowledged by means
of an appropriate bibliographic citation.

More information: <http://www.fsd.uta.fi/>

Detta dokument utgör en del av den ovannämnda datamängden, arkiverad på Finlands samhälls-
vetenskapliga dataarkiv.

Om dokument är utnyttjat eller refererat till måste källan anges i form av bibliografisk referens.

Mer information: <http://www.fsd.uta.fi/>

Haastattelija: Kari Salonen (ks)

Haastateltava: Haastateltava 20, terveydenhoitaja

ks

Tossa multa jäi yksi kysymys väliin ... mä olen tarkentanut tämän olemuspuolet niin, että onko joku näistä tärkeämpi kuin joku toinen? Korostuuko siellä fyysinen puoli?

Haastateltava 20 / Turku kotisairaanhoido

Korostuu joo.

ks

Niin sun työssäsi ja sitä on pakkokin korostaa ...

Haastateltava 20 / Turku kotisairaanhoido

Ihan selkeästi, mutta nykypäivänä munsta tuntuu, että psyykkinenkin puoli sille saisi antaa enemmän, monet asiat liittyy siihen puoleen, että sitä ei saa missään nimessä unohtaa, päinvastoin, että siinä pitäisi itseäkin treenata ja oppii tunnistamaan asioita.

ks

Joo ... mitkä asiat vaikuttavat sosiaalisuuden ylläpitoon, sä äsken sanoita tässä, että taito ja halua kuunnella, ne on noita ammatillisen osaamisen alueita, mutta onko jotain muuta, joka vaikuttaa sosiaalisuuden ylläpitoon vanhustyössä?

Haastateltava 20 / Turku kotisairaanhoido

No sitten on tietysti se, että osaa antaa riittävää ja oikeata informaatiota ja ... tota noin ... kun olen aika paljon paasannut apujen antamisesta ja huolehtimisesta, niin osaa rajata sen liiallisen avustamisen ja hoitamisen niin ... saatetaan jopa passivoittaa ja se, että vanhus ei enää halua jostain asioista huolehtia, kun hän niin hyvin passattu tavallaan että hän ... että on vaikea lähteä siitä tavallaan kuntouttamaan ... puhumaan vielä omatoimisesti sä pystyisit tämänkin asian tekemään. Mutta se tietysti, että aina pitää olla sarvet ulkona ja seurata, miten se tilanne muuttuu, sekin on sellainen taito, mikä kehittyy ajan kanssa ... että ne on semmoisia asioita, kun ollaan tekemisissä niin ei voi aina ennustaa mutta sillain ...

ks

Tuoteko sä sitten itse vanhusasiakkaan sosiaalisuutta omassa työssäsi jollakin tavalla?

Haastateltava 20 / Turku kotisairaanhoido

Siinä mielessä, että toki sitä pyrkii henkilönä olemaan semmoinen, että on helppo lähestyä tai luo sellaisen ilmapiirin, että kontakti ei ole vaikea potilaalle kun mennään kotikäynnille, ja se tosiaan, että kannustaa ottamaan esille niitä voimavaroja mitä hänellä on, että monilla voi olla päiviä ja aikoja, että on sitä ja tätä ja tota, mutta nostaa niitä sieltä esille, että kun sulla on tällainen mahdollisuus että kun vähän autetaan niin pääsisit lähtemään tai käymään siellä labrassa ... ehkä ne on semmoisia pieniä asioita, mutta niihin kannattaa tarttua. Sitten vanhus voi huomata, että mähän pärjään siinä ja uskaltaa lähteä jopa kylään sen varjolla ja kokee sen positiivisena kun näkee ihmisiä ja ... ja voi sanoa, kun ei tarvi olla pitkäänkään poissa kotoa ... ei ne tarvi olla pitkiä tai rasittavia juttuja, ne voi olla lyhyitäkin asioita.

